

gleo ga

Willy Russell

Sanja Valentin

Anja Drnovšek

Moja Sanja je drugačna

Matjaž Briški

Poiščimo morje v sebi

GLEDALIŠČE

> Občasnik Gledališča Koper
> Letnik XXI > Številka 2
> April 2023 > Brezplačni izvod
> ISSN 1854-0449

Poštnina plačana pri pošti
6104 KOPER – CAPODISTRIA
NDP

Willy Russell

Sanja Valentin

(Shirley Valentine, 1986)

Uprizoritev je navdihnila Marjana Deržaj.

Prevajalka **Tina Mahkota**
Avtorica priredbe
in režiserka **Katja Pegan**
Scenograf **Jaka Ivanc**
Kostumograf **Andrej Vrhovnik**
Avtor glasbene priredbe **Patrik Greblo**
Koreograf **Miha Krušič**
Lektor **Martin Vrtačnik**
Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**
Dramaturški sodelavec **Matjaž Briški**

Igralci
Sanja Valentin
Costas
Lili
Stena in Skala (pianist)

Anja Drnovšek
Mak Tepšič
Mojca Partljič
Robert Vatovec

Plesalci

Angelo Menolascina
Dana Petretič
Eva Tancer
Siniša Bukinac

in

Ženska vokalna skupina
Deve OŠ Koper, KUD
Vrtljak (zborovodkinja
Eneja Baloh)

Inspicent **Matija Šik**. Tonski tehnik **Alen Kump**.
Lučni tehnik **Amar Ferizović**. Operater na svetlobnem topu **Vid Prinčič**.
Tehnični vodja **Ivo Štokovič**. Odrski tehnik in rekviziter **Matija Šik**. Maskerka **Sara Longar**.
Garderoberki **Karolina Rulofs**, **Anja Ukovič**. Sceno je izdelal scenski mojster **Franc Kramperšek**, poslikal **Bine Skrt**.

V uprizoritvi je uporabljena avtorska glasba: *Ptičje strašilo* (glasba Mojmir Sepe), *Veselo na pot* (glasba Matija Cerar), *Hrepenenje majhnega zaliva* (glasba Dečo Žgur, besedilo Dušan Velkaverh), *Lutkica / La bambola* (glasba Ruggero Cini, Franco Migliacci, Bruno Zambrini, slovensko besedilo Gregor Strniša), *Kaj bi bila najraje / El condor pasa* (tradicionalna, Daniel Alomia Robles, slovensko besedilo Gregor Strniša), *Ko gre tvoja pot od tod* (glasba Mojmir Sepe, besedilo Frane Milčinski Ježek).
Glasbo na posnetku izvajajo: **Patrik Greblo** (klaviature), **Primož Grašič** (kitare), **Vasja Caharija** (bas kitara), **Tijan Grašič** (bobni in tolkala).

Premiera

14. aprila 2023 v Gledališču Koper.

Sezona 2022/2023
Uprizoritev 7

Ena sezona, dve nosilni, naslovni vlogi – Lepa Vida in Sanja Valentin. Gre odločitev, da vas zasedejo v teh dveh vlogah, pripisati vaši dobri igralski in pevski kondiciji ali igralski zrelosti?

Rada verjamem, da gre za igralsko zrelost, saj se po današnji vaji, na kateri sem bila že po prvi pevski točki povsem upehana, na igralsko kondicijo res ne morem izgovarjati. *Smeh*. Iskreno, hvaležna sem za obe igralski izkušnji. Vlogi sta velik igralski zalogaj, Sanja predvsem kondicijski, Vida pa je za mladega igralca obenem tudi zrelostni preizkusni kamen. Verjamem, da sem obema kos tudi zato, ker sem se po enoletni porodniški odsotnosti na gledališki oder vrnila lačna igranja.

Čeprav sta Vida in Sanja vpeti v različne žanre, prostor in čas, imata vendarle nekaj skupnega; obe sta poročeni materi, ki se odločita zapustiti družino, ko pa odideta, znova zahrepenita po otrocih, možu, domu ...

Drži! Četudi gre za ženski v različnih življenjskih obdobjih, sta si presenetljivo podobni, kot bi šlo za isti lik v dveh različnih žanrih. Ta podobnost me je begala in na vajah za *Sanjo Valentin* me je sprva na tihem skrbelo, ali mi bo brez časovne oddaljenosti – študij smo začeli le nekaj dni po premieri *Lepe Vide* – med tako

podobnima likoma uspelo ustvariti razlike, narediti nekaj novega. Pozneje, ko sem se v vlogo lahko poglobila, sem sprevidela, da sta si lika kljub podobnosti zelo različna in da ju povezuje le hrepenenje po tem, da v svojih življenjih nekaj spremenita. Si mar tega ne želimo vsi? Za kaj takega sicer ni vedno treba zapustiti partnerja, včasih je dovolj, da zamenjamo službo, bivališče, morda samo hobi, in naše življenje lahko znova postane prijetno.

V enem od pogovorov pred premiero *Lepe Vide* ste dejali, da vam je lik *Vide* blizu zaradi svoje odločnosti. Vam je zaradi tega blizu tudi lik *Sanje*?

Lepo Vido občutim kot »svojo«. Sama sicer ne bi zapustila družine, Lepa Vida pa je vedela, da bo nekega dne odšla, počakala je le, da otrok nekoliko zra-

da je takšno poistovetenje možno, saj razumem, da v življenju obtičiš, ceptaš na mestu, ne znaš pa se premakniti, narediti prvega, odločilnega koraka. Življenje te takrat zaobide, in ko se morda prvič vprašaš: kje pa sploh je moje življenje?, se zaveš, da imaš dvainštirideset let in da je mladostno uporništvu v tebi že zdavnaj zamrlo. To je zgodba Sanje Valentin.

Lepa Vida odide »za vedno« in ne razmišlja, da se bo morda v nekem trenutku pokesala in jo bo premagalo hrepenenje po družini, Sanja prav tako odide, toda ve, da se bo morala prej ali slej vrniti!

Mislim, da je bilo prav nasprotno. Vida se je v naši uprizoritvi vrnila domov k sinu in možu, in krog se je sklenil, Sanja pa si v Grčiji najde službo in tam

let prejšnjega stoletja bolj aktualna, toda ker se, kot pravimo, zgodovina ponavlja, lahko tudi v tem besedilu najdemo vzporednice s sodobno, današnjo družbo. Kljub njeni opevani liberalizaciji, se morajo ženske – podobno kot Sanja v svojem mikrosvetu kuhinje – še vedno boriti za svoje pravice. In za svoje ekonomske, politične in socialne pravice se borijo že vse od konca 19. stoletja do danes. Na nas, gledaliških ustvarjalcih, je, da v tem sklenjenem krogu nenehnega prizadevanja za enakopravnost poiščemo pravi trenutek in znova opozorimo na to problematiko. Mislim, da smo pravi trenutek tokrat ujeli!

Lik jezne, zagrenjene, v zakonskem odnosu spregledane gospodinje je sredi osemdesetih let 20. stoletja predstavljal novum na komedijskem odru. Lahko danes že govorimo o komedijskem tipu razočarane gospodinje?

Mislim, da ne. Lik Sanje ali njej podoben lik lahko igralec oblikuje na različne načine, medtem ko je tip vedno precej enostranski lik, brez prave globine. Sanja to globino ima, saj preprašuje svoje življenje in se sprašuje, zakaj nam je dano toliko življenja, če ga ne moremo živeti. Sanja je polnokrvn, polnovreden lik, ki ga je treba do potankosti preučiti in naštudirati, kajti sicer lahko od njega ostane le plehko pripovedovanje.

Zakaj odločitev, da dogajanje komedije v prvem delu iz Liverpoola prestavite na slovenska tla?

Besedilo smo poslovenili zaradi pesmi Marjane Deržaj, ki smo jih vpletli v uprizoritev, čas dogajanja pa je ostal nespremenjen. Odločitev za popevke iz osemdesetih let ni naključna, besedila pesmi so bila takrat drugačna, bolj poetična, in kanček nostalgije ni nikoli odveč. Osemdeseta so hkrati tudi ogledalo današnje družbe.

Je res, da ste sprva nameravali govor obarvati nekoliko zasavsko?

S prevajalko Tino Mahkota sva razmišljali tudi o tem, da bi njen prevod besedila priredili v zasavsko narečje, saj je izvorno besedilo napisano v liverpoolščini, ki je po grobosti in »štimgung« res podobna moji zasavsčini. Toda čas je »pojedel« obe in zamislil nikoli nisva uresničili. Zaradi liverpoolščine je Tina besedilo prevedla v nižji pogovorni jezik, ki pa se je že na prvi bralni vaji izkazal za nekoliko preveč robatega in smo ga pozneje skupaj z lektorjem spremenili do te mere, da se je izenačil z besedili pesmi, ki jih prepevam. Seveda ne gre za zborni izreko, še

Moja Sanja je drugačna

Pogovor z igralko Anjo Drnovšek pred premiero komedije *Sanja Valentin*

ste, da nastopita priložnost in pravi trenutek za beg. Sanja je od mene precej bolj oddaljena, saj nisem tako neodločna kot ona. Nikoli, res nikoli ne bi do zadnjega trenutka čakala, da me moški spravi do roba! Prihajam iz okolja, ki ga še vedno zaznamujeta moška prevlada, šovinizem, kjer še vedno velja, naj »baba molči«, in poznam vsaj petnajst žensk, sorodnic ali sosed, ki živijo povsem enako kot Sanja. Te ženske ne bodo nikoli zbrale dovolj poguma, da odidejo, ampak bodo ob svojih možeh ali sinovih, za katere sploh ne obstajajo, trpele do konca. Nisem feministka, vendar znam udariti po mizi, zato se z življenjem v takšnem okolju ne morem strinjati in prav tako ne morem razumeti, zakaj je Sanja v takšnem zakonu pripravljena trpeti leta in leta.

Pomeni to, da vam je tema bližja kot sam lik?

S Sanjo se lahko poistovetim, čeprav to nisem jaz. Tema mi je dovolj blizu,

tudi ostane. Ali se bo vrnila ali ne, je odvisno od gledalca.

Sanja vendarle čaka na to, da bo za njo v Grčijo prišel nekoliko skesani soprog ...

Pa res pride? Počakajte na premiero, presenečeni boste. Ne pozabite, da smo ustvarjalke te uprizoritve ženske, zato sploh ni pomembno, ali bo prišel, ali se bo Sanja vrnila domov ali ne.

Ob prebiranju *Sanje Valentin* se zdi, da je njen avtor izvirnejši in duhovitejši, ko gre za posamezne monološke »prizore«, medtem ko zgodba ostaja precej stereoptipna. Kje se danes skriva poanta Sanjinega humornega, na trenutke tudi trpkega monologa?

Na idejni ravni v naši uprizoritvi najbrž nismo odkrili ničesar novega. Zgodba je, kakršna je, besedilo je tekoče, na prvi pogled nezahtevno in zabavno, na trenutke celo predvdljivo. Verjamem, da je bila komedija sredi osemdesetih

Foto: Dean Gjurica, Studio d'Or

vedno gre za splošno pogovorni odrski jezik, za lepo slovenščino, ki pa je tu in tam »zabeljena« s kakšno pogovorno besedo, za katero je bil lektor prepričan, da zveni bolje kot njena zborna različica.

Je to še vedno jezik primestne gospodinje s srednjošolsko izobrazbo?

Rada imam predstave v narečjih, toda ko gre za komedijo, se ne morem znebiti občutka, da narečje odrski lik tipizira ali pa ga naredi vsaj malo slaboumnega. Še tako resen dramski dialog v narečju v sebi nosi pridih malega harlekina! Iz nekakšnega igralskega vzgiba se trudim, da kljub nekoliko privzdignjenemu jeziku iz Sanje ustvarim človeka, informacijo o tem, da gre za primestno gospodinjino, morda celo nekdanjo delavko, pa bodo gledalci sporočali moj kostum, scenografija, zgodba ... Naj ponovim: vesela sem, da gre za nekoliko privzdignjen jezik, kajti z odra dandanes vse prevečkrat slišimo sleng in močno znižan jezik, vse premalo pa lepe slovenščine. Vejamem, da ta v naši uprizoritvi odslukava tudi prostor in čas, v katerega smo umestili Sanjo Valentin.

Willy Russell je Sanjo Valentin, v izvorniku Shirley Valentine, napisal kot dramski monolog, vaša uprizoritev pa to monološko formo prekinja s pevskimi in plesnimi vložki. Predstava je s tem zagotovo bolj razgibana, barvita, toda – ste kdaj pomislili, da besedilo na račun dodanega »okrasja« lahko tudi kaj izgubi?

Ne, sploh ne! Na začetku študija sem bila celo prepričana, da bi v predstavo lahko vključili več pevskih in koreo-

grfskih točk, kajti sama sebi sem se zdela na moč dolgočasna, pozneje pa sem ugotovila, da mi je Katja (Pegan, režiserka predstave, op. avt.) zelo premišljeno dala prostor tam, kjer zazvenijo tisti deli monologa, ki jih gledalec mora slišati, na mestih, na katerih gledalci lahko »počivajo«, pa je umestila pevske ali plesne vložke. Pred nekaj dnevi sta si vajo ogledala tudi moja igralska kolega in potrdila, da je besedilo dobro *ščrtano*, tekoče in da v predstavi ni ničesar, kar bi bilo treba vzeti ali dodati. Seveda se bo vedno našel kdo, ki bo takšnemu režijskemu konceptu oporekal, toda naš namen je bil ustvariti vsečno predstavo, ki bo sprostila in zabavala gledalce. Sama podpiram lahkotnejše žanre in v tem ne vidim prav nič slabega.

Nenehno govoriva o glasbi v predstavi. Namen songov najbrž ni le »počitek« gledalcev?

Songji v uprizoritvi so vedno podaljšek nekega čustva. Prvi song zapojem, ko je Sanja najbolj čustveno razrvana in *Hrepenenje majhnega zaliva* – v njem pojem o zalivu, ki Neptunu pripoveduje, da si želi postati ocean, po katerem bi plule ladje, ta pa mu odgovarja, da bo za kaj takega vedno premajhen – je le pika na i temu občutju. Songji so premišljeno izbrani, vedno poudarjajo emocije, nikoli jih ne podvajajo, vedno jih odslukavajo na drug žanrski način.

Nekoč ste rekli, da vam glasba nasploh zelo pomaga pri vlogah. Kako?

Glasba ustvarja razpoloženja, vsi dobro vemo, da nam v trenutkih, ko nismo najboljše volje, lahko dvigne razpoloženje. Meni, na primer, prava

glasbena podlaga lahko pomaga pri učenju vloge oz. besedila.

Muzikalčni ljudje največkrat nimate težav s koordinacijo gibov. Kako ste se znašli v plesnih prizorih?

Zdaj ste me našli! Sem v »fazi«, ko si nisem sposobna zapomniti niti koraka. Ko mi koreograf Miha Krušič pokaže niz novih korakov, je vse videti zelo preprosto, ko pa moram korake ponoviti, nenadoma ne vem več, kje je leva in kje desna, s katero nogo naprej, s katero nazaj ... V življenju sem veliko preplesala, zato se v takih trenutkih počutim neprijetno in takrat vedno pomislim tudi na to, da bi mi bilo morda lažje odigrati klasično, monodramsko *Sanjo Valentin*, takšno, kot je bila napisana v izvorniku.

Integralno besedilo šteje več kot štirideset strani. Kako si igralec lahko zapomni toliko besedila?

Monodrama ne pozna klasične mizanscene, torej premikov in akcij na odru, ki bi igralcu pomagali pri pomnjenju besedila; če se moram na odru premakniti k stolu, vem, da se premaknem z določenim namenom, tudi za to, da povem to ali ono repliko. Besedila se zato nikoli ne učim doma, vedno le na odru, vedno skupaj s soigralci in akcijo. Pri *Sanji Valentin* sem na odru sama in lagala bi, če bi rekla, da mi tolikšna količina besedila ni vzbujala skrbi. Skrbelo me je, ali bom imela dovolj vaj, ali bodo potrebne tudi večerne vaje, bila sem v zadregi, ko sem med vajami prihajala domov in ugotovila, da si besedila ne morem zapomniti. Takrat sem se morala začeti učiti besedilo tudi doma. Učila sem se zelo

strukturirano – zakaj ta ali oni stavek, zakaj mu sledi prav ta in ne oni – pri takšnem učenju pa si po četrtem ali petem branju lahko zapomnim že več kot tri četrte besedila.

Urniva se še za trenutek h glasbi. Kako kot predstavnica mlajše generacije doživljate popevke velike dame slovenske zabavne glasbe, Marjane Deržaj?

Presenečeni boste, če vam priznam, da imam rada slovensko popevko, večno zelene skladbe, za katere so besedila pisali naši najboljši pesniki, da sem že dolgo »fenica« Marjane Deržaj in da poznam skoraj vse njene pesmi, tudi besedila. Ker sem nostalgik in glasbo iz osemdesetih in devetdesetih let doživljam drugače kot sodobno, sem, ko sem izvedela, da bo uprizoritev opremljena z veliko glasbe in plesa, Katji in Tini predlagala, da v predstavo umestimo slovenske popevke. In ker je prevajalka Tina Mahkota hčerka legendarne Marjane Deržaj, je bila odločitev za njene pesmi skoraj samoumevna. Ko je Katja dokončno izbrala štiri popevke, ki jih pojem v uprizoritvi, sem poznala le eno, saj tri nikoli niso izšle na nosilcih zvoka in jih zato lahko najdemo le še v radijskem arhivu. Dve popevki sta v izvorniku tuji, a ju je v slovenščini prepevala Marjana Deržaj, drugi dve pa sta že omenjeni *Hrepenenje majhnega zaliva* in vsem dobro znana *Ko gre tvoja pot od tod*, za katero je Deržajeva leta 1976 na Slovenski popevki osvojila nagrado občinstva.

Širše občinstvo je v osemdesetih letih 20. stoletja komedijo Shirley Valentine spoznalo tudi zaradi filmske uspešnice z enakim naslovom. Si pred študijem dramskih besedil, po katerih so bili posneti filmi, te ogledate?

Moja prva vloga ob prihodu v Gledališče Koper je bila vloga Eme v *Jeklenih magnolijah* in takrat smo si s soigralkami – bolj zaradi zabave in da česa ne bi posnemale – ogledale vse filmske različice te melodrame. Film *Shirley Valentine* sem videla že pred leti, zato ga imam v spominu zapisanega z velikimi luknjami. Že pred študijem sem se odločila, da si filma ne bom še enkrat ogledala, a me je pred tednom dni igralska radovednost vendarle premagala. Film sem si ogledala znova in si oddahnila – moja Sanja je povsem drugačna! ■ MIHA L. TREFALT

Nobena umetnost ni, če je človek radodaren s tem, česar nima. Pisane, se pravi ta reč, ki jo Vi prebirate in s katero jaz brusim pero, je samo posebna oblika dialoga. Največje spoštovanje, ki ga lahko izkaže pisec – pisatelj (tudi tega besedila) bralcu, je, da ga ne prikradja za del njegove domišljije, temveč mu prepusti, da sam dopolni prazne odstavke ... Zatorej, dragi moj sogovornik, Vas vabim, da hrabro razpnete jadra svoje fantazije in veselo odjadrate skozi prazne nedokončane prostore – misli, ki jih jaz polagam pred Vas. Če pa bi se Vam morda zazdelo, da tratim Vaš dragoceni čas, nikar, prosim, ne odidite proč, temveč mi vljudno zaupajte, da premorem vsaj toliko modrosti, da ne želim Vašega plemenitega značaja.

Pogovor je samo uvod v druge oblike človeških stikov. Če teh ni, je tudi govornica mrtva. Ljudje postajamo predgovor brez knjige, komentar brez besedila. Brezizhodno močvirje zmede nam nalaga, da vsak dan ubijamo svoje

Poiščimo morje v sebi

Foto: Jaka Varmuž

najbolj prefinjene nagibe. V tej zmedeni logiki od človeka terjajo, naj postane suženj, da bo človeštvo lahko uživalo svobodo. Človeška vest je nezanesljiv sodnik o pravici in krivici. Nič drugega ni, kakor nekakšen pes v nas, bolje ali slabše naučen in pokoren svojemu gospodarju, ukazu svoje okolice. Logika in pridige pa nikoli ne prepričajo, še vlaga noči nam seže globlje v dušo. V takem okolju lahko človek hitro zasovraži samega sebe.

Naš smeh postaja podoben škripajočim tečajem pri vratih,

ti zapirajo vhod v grobnice, ki jim pravimo dom. Ujeti v barve svinčeno sive, kakor led uničujemo velike krožnike hrane. V nas se selita razdiralni strah in votla tišina, medtem ko razbeljeni radiatorji godrnjajo kot ponorela božanstva. S svilenimi vzdihmi spremljamo, kako na drugi strani okna velikanske roke vetra zaman skušajo objeti snežinke jokajočega snega. Oglašamo se bolj žalostno kakor smrt, s temnim leskom kot površina oljnate mlake. Domača soba prazno zeha, medtem ko postopamo okoli in oropani prisotnosti smisla iščemo sence, ki bi jih lahko postregli. Pozabljamo, kdo smo bili. Želimo si postati nekdo drug. Smo samo še ime na seznamu pogrešanih oseb. Pogovarjamo se s stenami in ves čas čakamo. Čakamo, na poštarja, zdravnika, vodovodarja, na norišnico, na smrt. Ves čas smo igrača tiste, ki ji svet pravi fortuna.

Kdor je obut v čevlji, najbolje ve, kje ga žuli. Pogosto ne vidimo tistega, kar imamo pred nosom. Ker seveda nikoli ne naredimo, kar bi radi. V resnici bi se ljudje le radi odprli, radi bi spoznali, kaj je v nas. Vemo – slutimo le, da je pod to zmešnjavo občutkov vse čudovito. Zakaj so nam dani vsi občutki, če jih potem ne moremo nikoli izživeti. Zatorej v tistih časih, ko je oseka najnižja in smo upognjeni od dela, je bolje oditi daleč stran od sider in zadržkov drugih.

Sreča prepogosto izgubi naš naslov. Čeprav niso vse zamisli dobre, so kljub vsemu zamisli, in včasih je treba tvegati. Ljudje smo čudna bitja, preden ugasnemo vžgalico, hočemo vedeti, da sveča gori. Kar izgubimo v ognju, bomo našli v pepelu. Morda pa svet ne bi bil tako slab, če bi se poskušali imeti malo lepše. Težko je začeti na novo, vendar spodletiti ti le, če ne poskušaš. Človek navsezadnje ni kakor priklenjen pes, treba se je odžežati v ljubezni. Vsem je skupno, da hočemo ohraniti ljubi spomin na dogodek, ki hiti v pozabo. Toda človeka lahko na lepem pobere, vsak od nas že nosi mrtvaške copate. Vsaki

Foto: Jaka Varmuž

skriti želji se približujemo previdno kot Indijanci. Človeška domišljija je pravo gonilo življenja, človek mora biti prepojen z njo, da v njem ne pogine. Še je čas, naj le svet ječi in minljivost beži, mi pa odplujemo v zalive sanj, kjer morje z neskončnimi boki ziba obale, škržati prasketajo kot goreče grmovje in je pena valov valeči se sneg. Tam ljudje še vedno žagajo vodo iz vodnjakov in se zrna soli smolnato lepijo z dotiki trt, oljk in borovcev. Spustimo na usta poljube bakhovske norosti. Dvignimo se tja s pijano dušo. Natočimo si vino, ki ga poljublja sonce. Uzrimo galeba smejača, ki s svojimi krili podpira dan, medtem ko plavalci pod njim s pljuskanjem hladijo vroč popoldan.

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Še tako slab lonec najde svoj pokrov, treba je le prisluhniti glasu, ki prihaja onkraj molitve in joka. Poiščimo morje v sebi – tisto kapitanovo dušo, ki je koreninjena globoko in ladijskem lesu. Kajti nihče ne spozna sebe, če je samo on sam in ne še drugi obenem. Svoboda pelje v neskončnost in neskončnost vzbuja grozo. Vendar šele tedaj, ko prepoznamo lastne besede, besede, ki niso bile nikoli izrečene, temveč so bivale le v glavi kot skrite želje, sprevidimo, da resničnost poteka po tanki meji naših sanj. Samo odpreti se moramo, spoznati to, kar že je. Če bi bil človek dovolj pogumen, da bi živel tisto, v kar verjame, ne bi nikoli prišel v stik z grobo, kruto vsebino. Vsakdo lahko najde svoj kotiček pod soncem. Ni lepšega, kot je bedenje v noči brez diha in štetja količine valov, ki jih ima morje na zalogi. Pustimo, da nam morsk veter strga besede z ustnic, tako bomo lahko razbrali pravo medosebno govorico. In ne bo nam več treba sveta spravljati v red. Svet je namreč sam v sebi zaokroženi red. Ker svet ima za vse eno samo rešitev, smrt. A sveto je ljubiti tisto, kar nam smrt vzame. Zato se prepustimo usodi, ki nam je namenila natakarija, ki z veseljem krmari skozi kosilo. Prisluhnimo šumenju razparane vode, hlastno zlezimo v svojo najljubšo obleko, ozrimo se za obzorjem, našaganem od valov, kjer sončni žar izginja, kot bi se rušil v prepad. Poiščimo krike galebov iz belega bom-

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

baža in se vprašajmo, kam plava morje, preden bo za vse prepozno in bodo za nami v pesku ostali le lijakasti sledovi, ki jih bo polizala morska pena.

Tako dragi, neutrudljivi bralec, se približujeva koncu najinega pogovora. Srčno upam, da Vas nisem utrudil ali dolgočasil s svojo pripovedjo, in globoko sem Vam hvaležen, da ste potrpeživi z menoj. Iz vsega srca se Vam zahvaljujem, da sam lahko tudi jaz plul z Vami na oblakih Vaše neizmerne, bogate domišljije.

■ **MATJAŽ BRIŠKI**

Willy Russell

Umetniška pot v Liverpoolu rojenega dramatika, scenarista in glasbenika Willyja Russlla (1947) je dolga več kot štiri desetletja. Čeprav je šolo opustil pri petnajstih in se izučil za damskega frizerja, ob tem pa se preživljal še kot lokalni klubski pevec in tekstopisec, je šolanje pozneje nadaljeval in postal učitelj. V tem obdobju so nastala njegova prva dramska besedila, med njimi tri enodejanke, ki so jih leta 1972 uprizorili na festivalu Fringe v Edinburgu. Uprizoritev si je takrat ogledal tudi pisatelj John McGrath, ki je mladega dramatika priporočil liverpoolskemu gledališču Everyman Theatre; priredba ene od iger britanskega dramatika Alana Platerja je bila prvo Russllovo profesionalno delo za gledališče.

Za Russllovo nadaljnje ustvarjanje je bilo znova odločilno naročilo gledališča Everyman, za katerega je napisal muzikal o skupini The Beatles z naslovom *John, Paul, George, Ringo ... & Bert* (1974); muzikal je po selitvi ekipe na londonski West End prejel kar dve nagradi za najboljši muzikal: nagrado časnika Evening Standard in nagrado londonskih gledaliških kritikov. Do konca sedemdesetih let je Russell napisal še dramski besedili *One For The Road* (1976), *Stags and Hens* (1978) ter se kot nadarjen scenarist dokazal s televizijskimi filmi *Death of A Young Man*, *Daughters of Albion*, *Our Day Out* in *One Summer*, ki so utrdili njegov sloves pisatelja, čigar delo lahko doseže široko občinstvo, ne da bi ogrozilo resnost njegovega pisanja.

Leta 1980 je Russell za Royal Shakespeare Company napisal komedijo za dva igralca *Vedoželjna Rita* (*Educating Rita*), ki mu je prinesla svetovno prepoznavnost. Od krstne uprizoritve leta 1980 in selitve na West End, kjer so igro neprekinjeno uprizarjali kar dve leti, je bila ta prevedena v številne jezike. Poleg nagrad, ki jih je Russell prejel za dramsko besedilo, so nagrade prejeli tudi igralci oziroma igralke, ki so nastopili v vlogah frizerke Rite, ki se vpiše na tečaj angleške književnosti, in njenega zapitega in brezvoljnega profesorja Franka, ki mu Rita povsem spremeni življenje.

V liverpoolsko gledališče Everyman se je Russell znova vrnil leta 1986 z ikonično monokomedijo *Shirley Valentine*, ki se je po krstni uprizoritvi v Liverpoolu kmalu preselila na West End in si tam prislužila nagrado Laurencea Olivierja za najboljšo komedijo (Willy Russell) in za igralko leta (Pauline Collins). V začetku leta 1989 se je produkcijska ekipa za deset mesecev preselila na Broadway, kjer je Collinsova prejela nagrado tony za najboljšo igralko. Tako kot komedija *Vedoželjna Rita* je tudi *Shirley Valentine* postala mednarodna gledališka uspešnica, prevedena v številne jezike. Komediji sta prav tako služili kot predlogi za Russllovo scenarija, po katerih je britanski filmski režiser, producent in scenarist Lewis Gilbert posnel prav tako uspešna celovečerca, njuni ustvarjalci – igralci Michael Caine, Julie Walters in Pauline Collins ter Russell kot scenarist *Vedoželjne Rite* – pa so bili nominirani za najprestižnejšo filmsko nagrado oskar.

Svetovna gledališka uspešnica je postala tudi Russllova »liverpoolska ljudska opera« *Blood brothers*, za katero je Russell napisal libreto in glasbo; muzikal

Foto: Jaka Varmuž

Foto: paulcoxphotos.co.uk

o dvojčkih, ki ju ob rojstvu ločijo in zato odraščata v popolnoma drugačnih okoljih, je leta 1983 prejel nagrado Laurencea Olivierja za najboljši novi muzikal. Obnovitev predstave leta 1987 na West Endu je v 24 letih doživela več kot 10.000 zaporednih izvedb.

Leta 1983 je Russell svoj scenarij za televizijski film *Our Day Out* priredil za gledališki oder. Igra o šolski ekscurziji v severni Wales je kmalu postala ena največkrat uprizarjanih v Veliki Britaniji, priljubljena tako med poklicnimi kot ljubiteljskimi gledališčniki, šolami in mladinskimi gledališči. Tri desetletja pozneje je Russell skupaj z glasbenim sodelavcem Bobom Eatonom napisal še muzikal z enakim naslovom, ki ohranja like in zaplet izvirnika, dogajanje pa je posodobljeno, prav tako besedilo.

Kot vsestranski ustvarjalec – Russell je v poznih letih začel tudi slikati – je pred dvema desetletjema izdal romaneskni prvenec *The Wrong Boy*, ki ga je kritika dobro sprejela in je doživel prevode v številne jezike; leta 2004 pa se je vrnil k svojim pevskim koreninam in izdal debitantski album *Hoovering The Moon*, ki je kot podlaga služil glasbeno-gledališki turneji, na kateri se je Russllu pridružil dramatik Tim Firth.

Leta 2013 je liverpoolska univerza Johna Mooresa ustanovila arhiv Willyja Russlla, ki hrani artefakte, povezane z delom in ustvarjanjem dramatika, ki še naprej ostaja eden najslavnejših in največkrat uprizarjanih dramatikov svoje generacije v Združenem kraljstvu in po svetu. ■

POVZETO PO BIOGRAFIJI NA
WWW.WILLYRUSSELL.COM
PREVEDEL M. L. T.

Leta 1986 sem bila študentka režije in zelo dobro se spomnim, kako smo si od življenja obetali veliko. Naša prihodnost je vključevala naše otroke in vnuke, enakost, ne glede na raso, spol in vero. Seveda je bilo več kot jasno, da se bo

privatizacijo javnih služb, deregulacijo trgov in zmanjševanje javne porabe. V tistem času so bile v Angliji tudi velike družbene razlike in napetosti, ki so izhajale iz različnih etničnih in kulturnih skupin. Na primer, leta 1986 je bilo v Londonu in drugih mestih na

je, se sprašujemo, ali lahko učimo evolucijem v šolah in ali so umetniška dela visoke renesanse primerna za učno snov naših otrok. Danes se nam zdi svet Margaret Thatcher veliko prijaznejši kot naš, saj so družbeni konflikti takrat izražali upanje, da se bo svet razvil v pravo smer. In prav zato smo v Sherley lahko videli upornico.

Danes propad socialne države, prekarnost, padec standarda, varnosti in socialnih mrež kopiči frustracije, iz katerih se v zgodovini vedno rojeva samo zlo.

Zato danes naše domače Sanje Valentin ne sedi doma, ampak v prekar-nih službah skupaj s svojimi možmi služijo kapitalu, da bi lahko nahranili in izšolali svoje otroke za čas, ki jim bo ponujal še manj, kot jim ponuja danes.

Morda pa ne bo tako. Morda pa bo boljše. Vsak premik v pravo smer je več kot stanje na mestu.

Zato je odločitev, da se spomnimo Sanje Valentin, odločitev, da se spomnimo svetlobe in upanja, da se spomnimo sestrstva in tovarištva, da se spomnimo strasti in smeha, in vse to skozi glasbo, ki nam jo je pela Marjana Deržaj, ker je njen zvonki glas nosil optimizem in nekakšen spomin na srečo.

Sanja Valentin je v sebi zmogla najti pogum, ker so ji pomagale prijateljice, ženske. Mogoče je prav to ključ do sprememb: tovarištvo, ki ga več ne poznamo. ■ **KATJA PEGAN**

Kje ste, Sanje Valentin?

Foto: Jaka Varmuz

treba za to boriti in da nič ne pade z neba kar samo. Ampak ni bilo videti neizvedljivo.

To je bil čas punka in Slovenija je počasi stopala proti svoji samostojnosti.

Družbeno ozračje v Angliji v tistem času je bilo zaznamovano s številnimi družbenimi spremembami in izzivi. Leta 1986 je bila Margaret Thatcher še vedno britanska premierka in je vodila konzervativno vlado, znano po neoliberalnih politikah, ki so vključevale

tisoče demonstracij proti rasizmu in apartheidu v Južni Afriki. Hkrati pa so bile v Angliji tudi spremembe v družbenih normah in vlogah spolov. Ženske so se borile za enakopravnost in večjo vlogo v družbi ter za pravico do izbire glede karijerne poti in družinskega življenja. Vse te družbene spremembe je zaznati tudi v gledališki igri *Shirley Valentine*, ki je bila tega leta uprizorjena v Angliji in so jo od takrat do danes brali kot igro, ki govori o ženski, ki poskuša najti svojo identiteto in neodvisnost v kontekstu tradicionalnih družbenih norm ter vlog spolov.

Danes živimo v čisto drugem svetu in to 1986. leto je oddaljeno od nas kot čas španske gripe. To je tekst pretekle zgodovine. Danes, skoraj štirideset let kasneje, se v ZDA borijo za pravico do splava, kar se je nam, študentkam in ženskam, davnega 1986 zdela civilizacijska pravica ter nekaj, o čemer se ne razpravlja. Danes, štirideset let kasne-

Prvič v Gledališču Koper

Ženska vokalna skupina **Deve OŠ Koper**, KUD Vrtiljak

Žensko vokalno skupino *Deve* Osnovne šole Koper sestavlja dvajset učiteljic Osnovne šole Koper in deluje v okviru društva Vrtiljak. Prvič so skupaj zapele decembra 2012 kot popestritev šolske prireditve. Po nekajletnem premoru se redno srečujejo in ustvarjajo od septembra 2019.

Deve velikokrat zapojejo pred svojimi učenci in njihovimi starši in seveda pred širšim občinstvom. Svoj repertoar slovenskih narodnih in umetnih pesmi širijo tudi na tuje. Svoje nastope popestrijo z energičnostjo in drugačnostjo.

Vsako leto sodelujejo na občinski reviji pevskih zborov, na Primorski poje in drugih priložnostnih prireditvah.

Kot učiteljice se redno predstavijo na koncertih učiteljskih pevskih zborov v Slovenski filharmoniji v Ljubljani.

Rade se povežejo s svojimi učenci, s katerimi vsako leto zapojejo na skupnem koncertu ob koncu šolskega leta. Pevke ponesejo mladostno svežino tudi zunaj svojega kraja. Tako so v letošnji pevski sezoni gostovale v Mestni hiši v Kranju.

Z organizacijo koncerta Zvočna sožitja vabijo k sodelovanju različne zanimive zborovske sestave iz Slovenije in tujine.

Deve umetniško ustvarjajo pod taktirko zborovodkinje Eneje Baloh. ■

Gledga ■ Letnik XXI, številka 2 ■ Izdajata Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajatelja Katja Pegan in Mara Ambrožič Verderber ■ Urednik Miha L. Trefalt ■ Lektorica Alenka Juvan ■ Tisk Tiskarna Vek Koper ■ Naklada 1.300 izvodov ■ Koper, april 2023 ■ Izid so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper, Občina Ankarani in Občina Piran ■ Na naslovnici: grafika s plakata za uprizoritev *Sanje Valentin* Willyja Russlla v izvedbi Gledališča Koper. Ilustrator António Lobo ■ Na zadnji strani: Nemanja Cvijanović, *Trg neravnodušnih*, Galerija Loža, Koper. Fotograf Jaka Jeraša.

Gostovanje Lepe Vide na 68. festivalu Sterijino pozorje

Sterijino pozorje, drugi najpomembnejši gledališki festival na ozemlju nekdanje Jugoslavije, ki v Srbskem narodnem gledališču v Novem Sadu že tradicionalno poteka vsak konec maja, v tekmovalnem sklopu letošnje 68. izvedbe znova gosti najboljše uprizoritve, nastale po predlogah avtorjev, ki pišejo v srbskem jeziku ali jezikih, ki jih govorijo v Srbiji. Izmed 57 ogledanih predstav jih je selektor v tekmovalni program uvrstil osem, v mednarodni spremljevalni program, poimenovan *Krugovi*, pa tri, med njimi tudi *Lepo Vido* **Staše Prah**, ki smo jo v režiji **Marjana Nečaka** in v koprodukciji s Slovenskim stalnim gledališčem iz Trsta krstno uprizorili na začetku letošnjega februarja. Uprizoritev je selektor predstavil kot »razkošno, vizualno in glasbeno bogato predstavo-metaforo o ženski, hrepenjenju, ljubezni in strasti«, mi pa dodajamo, da vabilo na enega najpomembnejših gledaliških festivalov v regiji za naše gledališče pomeni veliko priznanje. ■

Foto: Saša Despot

Stekle priprave na jesensko uprizoritev *Romea in Julije*

Foto: Gledališče Koper

V začetku marca sta se na delovnem obisku v Narodnem gledališču Republike Srbske v Banjaluki mudila direktorica našega gledališča **Katja Pegan** in vodja za stike z javnostmi **Matej Sukič**. Pogovoru o pripravah na koprodukcijsko uprizoritev Shakespearov tragedije *Romeo in Julija*, ki bo v režiji **Marka Misirače** na koprskem odru premiero doživela oktobra letos, je sledil še ogled tamkajšnje premierne uprizoritve *Ivanova* A. P. Čehova. Predstavo si je ogledal tudi **Sergej Emeljanov**, direktor Aleksandrijskega gledališča iz St. Peterburga (na fotografiji med Matejem Sukičem in **Dijano Grbič**, direktorico banjaluškega gledališča), ki je z veseljem sprejel Sukičevo povabilo, da se peterburška dramska akademija udeleži mednarodnega poletnega srečanja gledaliških akademij v Kopru (nekdanji PPF Mladi). ■

Dve desetletji občasnika *Gledga*

Petnajstega marca leta 2003 smo na pobudo direktorice Gledališča Koper **Katje Pegan** in ravnatelja Obalnih galerij Piran **Tonija Biloslava** ob premieri Ionescove *Instrukcije* izdali prvo številko občasnika *Gledga*, ki je bil takrat prvi primer združevanja dveh ustanov s področja kulture v slovenski Istri. Občasnik, ki si za ime jemlje prva zloga besed *gled-ališče* in *ga-lerije*, še danes nadomešča gledališke liste in manjše razstavne kataloge, z vsebinami, ki niso izključno povezane s posameznimi premiernimi uprizoritvami, pa ob gostovanjih doma in v tujini ostaja dober promotor kulturnega dogajanja na Obali.

Publikacija, ki jo vse od prve številke urejata dramaturg **Miha L. Trefalt** (gledališke strani) in kustosinja **Tatjana Sirk** (galerijske strani), oblikuje pa oblikovalka vidnih sporočil **Darja Vuga**, je do danes izšla 114-krat v skupni nakladi 291.050 izvodov. ■

Z Igorjem v Italijo

Interaktivna gledališka nanizanka *Z Igorjem po svetu*, avtorski projekt Igorja Štamulaka, je prvo marčevsko soboto dočakala že svoje tretje nadaljevanje, v katerem sta Igor in njegov nečak, prvošolček Mak, doživela »balonolom« in zasilno pristala na Siciliji. Med tem, ko je Šjora Pomodora krpala njen balon, sta se Igor in Mak odpravila raziskovat Italijo in njene znamenitosti; ustavila sta se v Benetkah in Pisi, v Firencah sta spoznala Ostržka, v Rimu iskala lažnivca in za srečo vrgla kovanec v vodnjak, po vrnitvi na Sicilijo, kjer ju je Šjora Pomodora pričakala s polnim krožnikom špagetov z najboljšo šalšo, pa sta odletela novim dogodivščinam naproti. Za spomin na zabavno popotovanje je nastala tudi »gasilska« fotografija igralcev Igorja Štamulaka, Maka Tepšiča, Mojce Partljič in Luke Cimpriča skupaj z otroki in njihovimi starši. ■

Foto: Jaka Varmuž

Z IGORJEM
PO SVETU

Foto: Jaka Varmuž

Študentska improliga

V sklopu Gledališkega treninga za študente Univerze na Primorskem smo letos uvedli mesečne večere improvizacijskega gledališča, na katerih se študentje, ki se želijo preizkusiti v improviziranih prizorih, pomerijo z igralcema našega gledališča – Lukom Cimpričem in Makom Tepšičem. Celoten gledališki dogodek, zastavljen kot dvoboj improvizacijskih skupin (Theatresports), po načelih improlige povezuje in vodi moderatorica improvečera, gledališka režiserka in mentorica Gledališkega treninga Renata Vidič.

Prva improvizacijska večera v februarju in marcu sta sicer minila v znamenju nalog, ki si jih je za tekmovalce izbralo občinstvo, želimo pa si, da bi se v prihodnje, morda že konec aprila, kot improvizacijska skupina predstavili tudi predstavniki občinstva. ■

Peter in volk v jazzovski preobleki in italijanskem jeziku

Če smo se s *Petrom in volkom*, glasbeno pravljico za simfonični orkester in pripovedovalca ter morda najpogosteje izvajanim delom Sergeja Sergejeviča Prokofjeva v Gledališču Koper prvič srečali v sezoni 2018/2019, ko smo v sodelovanju z Opero in Baletom SNG Maribor pripravili njegovo baletno izvedbo, je nedavna premiera v mali dvorani zazvenela v jazzovski preobleki in italijanskem jeziku. Partituro Prokofjeva za simfonični orkester je za jazzovski trio (klavir, kontrabas, bobni) priredil jazzovski pianist, skladatelj in aranžer Anže Vrabec, predstavo-koncert je režiral Jaka Ivanc, v vlogi pripovedovalca pa je nastopil italijansko-slovenski igralec Francesco Borchì. Mladi gledalci, ki so *Petru in volku* že prisluhnili v italijanskem jeziku, so bili nad predstavo navdušeni. Zagotovo bodo tudi njihovi vrstniki, ki si bodo *Petra in volka* v slovenskem jeziku lahko premierno ogledali konec poletja na festivalu Pri svetilniku v avgustu. ■

Foto: Jaka Varmuž

Draga Zdenka,

v zadnjih dneh sem se pogosto spomnil nate in naj sem se še tako trudil iz najine skupne preteklosti izluščiti tvojo misel, dovtip ali podobo, s katero bi te ohranil v spominu, se je v moje razmišljanje vedno znova in znova prikradel najin pogovor, v katerem sva se, najbrž tudi zato, ker si takrat veliko brala o veselju, dotaknila njegove neskončnosti, in na drugi strani – človeške končnosti, minljivosti. Od takrat vem, da se smrti nisi bala. Tako kot vsi, ki so doživeli veliko in so jih izkušnje, izgube in padci pa tudi težko zasluženi uspehi obrusili in zmordili do te mere, ko življenje ne prinaša več večjih presenečenj, rekla si mi, da si doživela že vse. In če se že mora zgoditi, naj se zgodi.

Morda si prav zaradi tega zavedanja, da se vse enkrat konča, tako dobro razumela tudi gledališko umetnost, najbolj živo, a hkrati najbolj minljivo med vsemi umetnostmi, porojeno v krču premiere in že ob rojstvu, ne glede na

igralcema Borisom Cavazzo in Minu Kjuder tudi sama članica žirije za nagrado tantadruj za življenjsko delo.

Prvo gledališko kritiko si napisala pred natanko 70 leti. Koliko jih je sledilo, ne vem, zagotovo pa je bila večina med njimi napisanih premišljeno. Morda je res, da so bile nekatere besedno ostre, vendar za ustvarjalce predstav vedno dobronamerne in spodbudne. Na očitke o tvojih ocenah gledaliških predstav si odgovarjala: »Mogoče so preostre. A zdi se mi, da bi poklicno gledališče podcenjevala, če bi ga ocenjevala milostno, kakor da je skupina amaterjev, ki se žrtvujejo. To je njihov poklic, za katerega so plačani, zato morajo delati dobro.«

Sama si delala dobro in veliko, ob poklicnem delu novinarke in kritičarke si tudi prevajala leposlovje, številni so cenili tvoje delo in te prav skozi pisanje tudi prepoznavali. Tisti, ki niso zahajali v gledališče in niso bili redni bralci

Foto: Jaka Varmuž

dolgost njenega življenja, obsojeno na konec. Morda si prav zaradi tega vedela, da moramo, tako kot gledališka predstava, tudi mi in ti živeti intenzivno in prav v vsakem trenutku dihati s polnimi pljuči. Znala si živeti in živela si rada! Prepotovala si svet (ne tako oddaljen del tudi z našim, koprskim gledališčem), redno si obiskovala predstave primorskih pa tudi ljubljanskih gledališč, brala, z referati (tudi s tistim o veselju) sodelovala pri debatnem krožku, bila bistra in duhovita, včasih tudi pikra. In tako bistro, tudi duhovito, vedno strogo, a nikoli žaljivo je bilo prav tako tvoje pisanje o gledališču: s svojimi, predvsem kritičnimi zapisi o gledališču, za katere si leta 1957 prejela nagrado Tomšičevega sklada, leta 2013 pa primorsko gledališko nagrado tantadruj, si pripomogla k umetniški rasti vseh primorskih gledališč – od tržaškega in novogoriškega, nekdanjega Gledališča Slovenskega primorja in Mestnega odra v Kopru pa vse do današnjega Gledališča Koper, v katerem si bila skupaj z

Primorskih novic, so te poznali kot energično, nekoliko posebno in vedno urejeno rdečelaso gospo, ki z drobnimi koraki hiti po Pristaniški ulici na kavo in klepet z nekdanjimi sodelavci.

Tudi midva sva se spoznala ob kavi, na katero naju je pred dvema desetletjema poslala Katja Pegan, češ, dogovorita se, o čem hočeta pisati v gledaliških listih Gledališča Koper. Še danes pomnim tvoj strogi obraz in vprašanje: »Kaj pravzaprav hočete od mene?« Srečanje sprva ni obetalo prijateljstva, kakršno se je razvilo pozneje in zaradi katerega sem te lahko v šali imenoval moja najstarejša prijateljica. Bila si prav posebna gospa in naučila si me veliko. Hvala za vse znanje, ki si mi ga predala o zgodovini koprškega gledališča, hvala za vse spodbudne besede pri mojem delu in hvala za vso podporo, ki si jo v javnosti izrekala našemu gledališču. Hvala za vse, draga Zdenka! Počivaj v miru.

■ MIHA L. TREFALT

www.obalne-galerije.si
f @obalnegalerijepiran

OBALNE
GALERIJE
PIRAN

GALLERIE
COSTIERE
PIRANO

